



STORTINGET

Representantforslag 184 S

(2022–2023)

fra stortingsrepresentantene Sofie Marhaug, Ola Elvestuen, Kristoffer Robin Haug,
Birgit Oline Kjerstad og Kjell Ingolf Ropstad

Dokument 8:184 S (2022–2023)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sofie Marhaug, Ola Elvestuen, Kristoffer Robin Haug, Birgit Oline Kjerstad og Kjell Ingolf Ropstad om å bryte båndene mellom utbygger og utreder i konsekvensutredninger om natur og klima

Til Stortinget

Bakgrunn

På det historiske naturtoppmøtet COP15 i Montreal i desember 2022 ble landene enige om en ny internasjonal naturavtale. Denne avtalen har ambisiøse mål om naturvern og sikring av biologisk mangfold. Å sikre bevaring av natur er viktig for å sikre levestedene til arter og tilgang på viktige økosystemtjenester for mennesker som rent vann, mat og medisiner og viktig blant annet for å bremse global oppvarming. Norge har tilsluttet seg naturavtalen og dermed flere internasjonale mål, blant annet om å verne og bevare 30 prosent av naturen til lands og til vanns innen 2030, restaurere 30 prosent av all ødelagt natur innen 2030 og redusere bruken av naturskadelige subsidier.

Norge oppfattes som en viktig aktør på naturvernfeltet. Landet opprettet Miljøverndepartementet i 1972 og fikk med det verdens første Miljøvernminister. Norge har gått inn i store internasjonale avtaler om rydding av plast og vern av natur og er en viktig aktør i vern av regnskog. Samtidig er naturmangfoldet truet også i Norge.

Den største trusselen mot naturmangfold i Norge i dag er tap av leveområder. Derfor er spørsmålet om

hvordan man bruker arealene, viktig naturpolitikk. Når naturområder splittes opp og bygges ut, mister arter leveområdene sine. Naturen bygges ned bit for bit, med store konsekvenser for artene og økosystemene de utgjør. FNs klimapanel og naturpanel har slått fast at naturmangfold og fungerende økosystemer gir svært viktige bidrag til å begrense klimaendringene. Bevaring av natur og reduksjon av utslipp går hånd i hånd.

Riksrevisjonen undersøkte i 2006–2007 om arealplanleggingen og arealdisponeringen i Norge var bærekraftig (jf. Dokument nr. 3:11 (2006–2007)), og slo fast:

«Undersøkelsen viser at arealstatusen og arealutviklingen i Norge på flere områder ikke ivaretar verdier og prinsipper som Stortinget har vektlagt for å sikre en bærekraftig arealdisponering.»

I perioden 1985 til 2005 økte arealet som er nedbygd, med 26 prosentpoeng.

Når det skal treffes vedtak om endring av bruk av et område, er det et grunnleggende krav i forvaltningsretten at en sak skal være «så godt opplyst som mulig». Forslagsstillerne mener at dagens organisering av hvordan konsekvensutredninger bestilles, ikke bidrar til å oppfylle dette kravet. Konsekvensutredninger av naturinngrep skal gi beslutningstakerne et godt nok kunnskapsgrunnlag til å vedta om et område skal bygges ut eller ikke. Det kan gjelde et nytt hyttefelt, et vindkraftverk eller en ny vei. Vanligvis er det sann at den som vil gjennomføre tiltaket, altså å bygge ut, bestiller konsekvensutredningen som skal danne grunnlag for beslutningen om hvorvidt de får lov til å bygge ut eller ikke. Man har lenge visst at dette er problematisk.

En rapport fra Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) i 2015 viste at småkraftbransjen systematisk underrapporterte om verdifull natur rundt fossene de

ville regulere til kraftproduksjon. NVE gjennomførte nemlig en etterkontroll av 20 konsekvensutredninger bestilt av utbygger. I hele 14 av konsekvensutredningene var det grove mangler. Mange av rødlisteartene i områdene var rett og slett ikke med i konsekvensutredningene.

Flere presseoppslag de siste årene har vist lignende tendenser. Problemet er den direkte koblingen mellom utbygger og utreder. Systemet sikrer ikke at konsekvensutredningene belyser konsekvensene for natur i tilstrekkelig grad. Utbyggerne har nødvendigvis ikke interesse av at miljøutredningene er grundige, siden kunnskap om naturverdier kan komplisere gjennomføringen av utbyggingsprosjekter. NRK gjennomførte for eksempel en undersøkelse i 2021 der bare én av 13 anonyme utredningskonsulenter sa seg «helt upåvirket av hensynet til utbyggerne».

Dette kan gjøre at kunnskapsgrunnlaget for beslutninger om utbygging blir for dårlig. Da er det naturen

som taper. Hvis man ikke kan stole på at konsekvensutredninger gir den nødvendige kunnskapen for å prioritere mellom gode og dårlige utbyggingsprosjekter fra et miljøperspektiv, blir det vanskelig å snu en uønsket utvikling.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

Stortinget ber regjeringen utrede hvordan ordningen med konsekvensutredninger av planer og tiltak kan utføres på en uavhengig måte, slik at båndet mellom utbygger og utreder brytes, samtidig som det ikke skal føre til økte kostnader for staten eller kommunene.

29. mars 2023

Sofie Marhaug

Ola Elvestuen

Kristoffer Robin Haug

Birgit Oline Kjerstad

Kjell Ingolf Ropstad